

УДК 339.9 + 327.8

Грущинська Н.М.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародної економіки і економічної дипломатії
Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України

ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРУКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Розкрито тенденції трансформаційних процесів, які характерні для сучасної структури міжнародної спеціалізації національної економіки з урахуванням необхідної умови: забезпечення економічної безпеки країни. Автором наголошується, що основою конкурентоспроможності країни є економічний потенціал, а саме його ефективне використання. За сучасних умов рівень прогресивності економіки визначається характером інноваційно-інвестиційної діяльності та ступенем її активності, що пропонується впровадити у вигляді експортно-інноваційної моделі спеціалізації національної економіки.

Ключові слова: міжнародна спеціалізація, трансформації, глобалізація, геоэкономика, економічна безпека.

Грущинская Н.М. ТРАНСФОРМАЦИИ СТРУКТУРЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Раскрыты тенденции трансформационных процессов, которые характерны для современной структуры международной специализации национальной экономики с учетом необходимого условия: обеспечение экономической безопасности страны. Автором отмечается, что основой конкурентоспособности страны есть экономический потенциал, а именно его эффективное использование. В современных условиях уровень прогрессивности экономики определяется характером инновационно-инвестиционной деятельности и степенью ее активности, предлагается внедрить в виде экспортно-инновационной модели специализации национальной экономики.

Ключевые слова: международная специализация, трансформации, глобализация, геоэкономика, экономическая безопасность.

Gruschynska N.M. TRANSFORMATION OF THE STRUCTURE OF INTERNATIONAL SPECIALIZATION NATIONAL ECONOMY IN THE CONTEXT OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY

The article trend of transformation processes that are characteristic of the modern structure of international specialization of the national economy based on prerequisite: ensuring economic security. The author notes that the basis of the country's competitiveness is economic potential, namely its effective use. Under the present conditions, the level of progressivity economy depends on the nature of innovation and investment and the degree of activity proposed to introduce a form of export specialization innovative model of national economy.

Keywords: international specialization, transformation, globalization, geo-economics, economic security.

Постановка проблеми. Сучасні геоекономічні процеси, в яких перебуває Україна, вимагають нових підходів до формування та реалізації принципів економічної безпеки країни. Особливу роль в цих процесах продовжує виконувати, а часткового займає і провідне місце – економічна дипломатія. Як зазначається в Постанові Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України», економічна безпека – це такий стан національної економіки і кредитно-фінансової системи, який дає можливість: а) гарантувати економічний розвиток держави на підставі досягнень науково-технічного прогресу; б) забезпечувати стійке функціонування своєї кредитно-грошової системи і задоволення потреб суспільства за несприятливих внутрішніх і зовнішніх умов.

Оцінити рівень економічної безпеки можна з урахуванням дослідження ресурсного потенціалу та можливостей його розвитку; рівня ефективності використання ресурсів, капіталу і праці та його відповідності рівневі в розвинутих країнах, а також рівневі, за якого загрози внутрішнього і зовнішнього характеру зводяться до мінімуму; конкурентоздатності економіки; цілісності території та економічного простору; суверенітету, незалежності й можливості протистояння зовнішнім загрозам; соціальної стабільності й умов запобігання і вирішення соціальних конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу статті становлять роботи провідних вітчизняних і закордонних учених і фахівців у сфері процесів глобалізації, постіндустріального розвитку, конкурентоспроможності національної економіки,

міжнародних інноваційних процесів, аналізу технологічних укладів, зокрема наукові праці українських і російських учених, а саме: А. Філіпенко, П. Леоненко, Д. Лук'яненко, С. Єрохіна, Т. Бревдо, Л. Антонюк, О. Каніщенко, В. Новицький.

Технологічні трансформації та глобалізаційні процеси досліджуються і в роботах російських учених, Р. Фатхутдінова, І. Спирідонова та ін.; серед зарубіжних фахівців – це роботи А. Бранденбурґера, Р. Вернона, Е. Вогеля, П. Кругмана, В. Леонтьєва, Ф. Ліста, А. Маршалла, Дж. Міля, Р. Нельсона, Б. Оліна, М. Познера, М. Портера, Д. Рікардо, Дж. Сакса, Н. Самуельсона, А. Сміта, Р. Солоу, С. Вінтера, Ф. Хайєка, Дж. Харта, Е. Хекшера, Дж. Хікса та ін.

Питання економічної безпеки, конкурентоспроможності національної економіки розглядалися і детально досліджувалися в працях зарубіжних і вітчизняних вчених, проте геоекономічні трансформації, які обумовлюються радикальними та еволюційними змінами світового порядку вимагають переходу на новий рівень співвідношень країн та суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

Мета статті полягає у розкритті тенденцій трансформаційних процесів, які характерні для сучасної структури міжнародної спеціалізації національної економіки з урахуванням необхідної умови: забезпечення економічної безпеки країни.

Викладення основного матеріалу. Розглядаючи міжнародну спеціалізацію національної економіки, насамперед слід наголошувати на необхідності забезпечення високої конкурентоспроможності та економічного зростання, які, своєю чергою, обумовлюють

чинники, які стимулюють поширення нових технологій, поєднання науки і техніки, розвиток людсько-го потенціалу, тобто всі ознаки постіндустріальної цивілізації.

В сучасному світі важливий резерв економічної стабілізації пов'язаний із цілеспрямованою технологічною політикою уряду, тобто з екзогенними щодо економіки суб'єктивними чинниками. Водночас екзогенність полягає в тому, що механізми спеціалізації виробництва формуються не тільки відповідно до розподілу виробничих циклів згідно з факторним розміщенням (наприклад, таким, який описується теорією Хекшера – Оліна), але і як наслідок суб'єктивно скерованого процесу розміщення на власній території високотехнологічних виробництв, інформаційно-інтелектуальних технологій. Очевидно, що найкращі можливості концентрації технологій мають індустріально розвинуті країни, які здійснюють дедалі більш широку експансію високотехнологічних товарів на ринки інших країн, зокрема держав у регіоні Центрально-Східної Європи [1].

Якість інституцій, інноваційність, розвинута інфраструктура, високі макроекономічні показники, висококваліфікована робоча сила, потужний науковий потенціал, ефективна ринкова економіка, технологічна готовність, якісне ведення бізнесу – ці та багато інших чинників визначають сьогодні успіх, вони є передумовою конкурентоспроможності національної економіки.

Ефективність використання економічного потенціалу в країні залежить від господарського механізму. Його недосконалість може призвести до нераціонального, малоефективного, а то й витратного використання складових економічного потенціалу.

Роль кожної держави в сучасному світі визначається насамперед економічною могутністю, яка є наслідком реалізації економічного потенціалу. Враховуючи специфіку головних елементів конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку, які обумовлюються найперше інноваційними здобутками, науково-технічним прогресом, слід зазначити, що використання природних людських ресурсів визначається вичерпувальним характером і не відповідає загально-домінуючим умовам повноцінного існування економіки країни у світогосподарських процесах. Політика такого спрямування віддає національну економіку від групи розвинутих країн, що встановлюють правила на світовому ринку, і наближує до групи країн, потенціал яких використовують [2]. В цьому аспекті конкурентоспроможність національної економіки – це вирішальний критерій її розвитку. Його слід враховувати під час вирішення проблем лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків і рівня відкритості економіки.

Найперше завдання, яке повинна виконати держава щодо своїх товаровиробників і споживачів, – якнайшвидше створити передумови для формування конкурентного середовища. Без справжньої конкуренції на внутрішньому ринку не можна забезпечити ефективного виходу на міжнародну арену.

Попри високий рівень відкритості національної економіки, внесок України в загальний обсяг світового експорту товарів і послуг доволі незначний. Це суттєво звужує перспективи формування конкурентоспроможності економіки, оскільки саме платоспроможність та потужність внутрішнього ринку визначають стабільність та динамічність соціально-економічного розвитку країни. Маючи вигідні первинні конкурентні переваги, а саме: високий рівень кваліфікації працівників, базу високотехнологічних

виробництв, власну сировинну базу для більшості промислових виробництв, вигідне географічне розташування, забезпеченість власною електроенергією, потенційно потужний внутрішній ринок та широку диверсифікацію виробництва, Україна має високі шанси посісти вагоме місце у міжнародному поділі праці.

Структурний трансформаційний процес в економіці України набуває нових якісних ознак і стає невід'ємною частиною світового цивілізаційного прогресу. Досвід розвинутих країн засвідчив, що високий рівень споживання на індустріальній основі досягається непомірно дорогою ціною: розтратою земельних ресурсів; нераціональним використанням людського потенціалу; порушенням рівноваги між діяльністю людини та природним середовищем. За цих умов структурна перебудова покликана сприяти створенню засад нової постіндустріальної цивілізації, найсуттєвішими ознаками якої є: 1) перехід до нового технологічного способу виробництва і нового типу економічного зростання; 2) гуманізація і соціалізація економіки; 3) наявність різних форм власності та економічних укладів, еволюція економічних відносин та інститутів; 4) посилення інтеграційних процесів [3].

Світовий досвід показує, що жодна країна, навіть найрозвинутіша, не може обирати за мету досягнення ефективної конкуренції за всім асортиментом виробленої нею продукції. Пріоритет надається лише тим секторам економіки, які мають умови для здобуття конкурентних переваг на світовому ринку. Відповідно до цього повинні розподілятися ресурсні можливості держави та окремих галузей. Водночас має бути на увазі не тільки підвищення ефективності господарського використання ресурсів, що саме собою дуже важливо, а й забезпечення становлення ефективної структури промислового виробництва.

Аналіз галузевої структури економіки дає змогу визначити превалюючий тип розвитку (промисловий, аграрно-промисловий, аграрний), а також виявити основні чинники економічного зростання, екстенсивний чи інтенсивний розвиток. Визначаючи галузеві пріоритети, треба віддавати перевагу розвитку галузей, що мають швидкий оборот капіталу. Це легка та харчова промисловість, а також галузі, що забезпечують їх сировиною. Інша група галузей, що потребує пріоритетного розвитку, – це наукоємні галузі промисловості: машинобудування, хімічна, приладобудування [5].

Структура економіки не є стабільною, вона постійно змінюється під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. У такий спосіб відбуваються структурні зрушення, які супроводжуються прогресивними чи депресивними змінами в економіці. Об'єктивною основою цих зрушень є невідповідність можливостей економіки її загальним потребам.

Під впливом негативних структурних зрушень, коли занепадають провідні, базові галузі економіки, виникає тривала структурна криза, яка супроводжується макроекономічними диспропорціями. Структурна криза настає, коли можливості пропозиції не задовольняють зростаючого сукупного попиту. Особливо це стосується обмеженості сировинно-енергетичних ресурсів, необхідних для виробництва певних товарів. Наприклад, енергетична криза вражає насамперед енергомісткі галузі, а через них – і всю економіку.

Для ліквідації структурних диспропорцій потрібен тривалий час. Їх подолання може здійснюватись через перерозподіл основних економічних ресурсів

між окремими галузями і через розвиток ринкового механізму господарювання. Цей процес структурної перебудови потребує створення сприятливих інвестиційних умов, стимулювання науково-технічного прогресу, особливо переходу до високих ресурсозберігаючих технологій, поширення комп'ютеризації, створення прогресивної виробничої інфраструктури.

Конкурентоспроможність української економіки, попри певні позитивні кількісні зрушення, перебуває на низькому рівні, що зумовлено насамперед погіршенням якісних характеристик розвитку. Відтак є незначною і зменшується частка України на найбільш динамічних і високотехнологічних ринках, зокрема на ринках інформаційних технологій та комп'ютерної техніки, електроніки. Такою, що не відповідає наявному потенціалу, залишається структура експорту послуг, яка має фактично монокультурний характер з домінуванням транспортування та мінімальним залученням до міжнародного торговельного обміну науково-технічної, інжинірингової, управлінсько-інформаційної сфер.

Конкурентна модель розвитку української економіки має ґрунтуватися на методологічному принципі збалансованого розвитку корпоративного рівня управління експортною діяльністю та макrorівня її регулювання у глобальному середовищі, що зумовлює її елементну структуру: форми експортування, неактивну поведінку, компоненти міжнародного маркетингу, галузеві, міжгалузеві та регіональні пріоритети економічної політики; методи, форми та інструменти підтримки стимулювання вітчизняних виробників. Макrorівневі напрями розвитку національної економіки мають передбачати товарну та географічну диверсифікацію із забезпеченням усталеності та ефективності на традиційних і на нових для України ринках експортування, мікрорівневі – вертикальну інтеграцію підприємств, використання креативних підходів до міжнародного стратегічного менеджменту та формування ефективної системи маркетингової діяльності фірм на зарубіжних ринках, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українського експорту [6].

Сучасний стан соціально-економічного розвитку України насамперед характеризується вкрай незначним впливом інноваційних факторів на економічне зростання, існуванням багатьох бар'єрів щодо підвищення рівня інновацій вітчизняної економіки та збільшення їх ефективності. Різке зниження сприятливості вітчизняної промисловості до інновацій обумовлене довгостроковим негативним впливом загальноекономічних проблем, домінуванням у ній низькотехнологічних сировинних виробництв.

До того ж сформувалась чітко виражена сировинна й низькотехнологічна спрямованість експорту, що суттєво знижує його ефективність, відбувся занепад високотехнологічних галузей промисловості. Розвиток світових процесів глобалізації не дає можливості Україні повільно крокувати або проводити політику лише використання наявних факторів виробництва, світогосподарська ситуація вимагає приєднання країни до нових процесів як рівноправного партнера з використанням наявних ресурсів на інноваційній основі. Національний бізнес має знайти баланс між отриманням прибутку, збереженням довкілля та соціальною справедливістю.

Модель спеціалізації економіки України має ґрунтуватися на моделі інноваційного розвитку, вплив факторів ендегенного зростання, використанні наявних факторів виробництва та бути направленою на модернізацію національної економіки. З огляду

на це, модель ендегенного зростання є актуальною для економіки України, а закритість може призвести лише до погіршення ситуації.

У зв'язку із зазначеними процесами, що відбуваються в економіці України, модель спеціалізації країни повинна внести корективи в систему оподаткування та інституційні процеси, які б обумовили контроль за виконанням нормативно-правової бази.

Відповідно пріоритетним стратегічним завданням держави мають стати стимулювання та підтримка інноваційного процесу, розвиток високих, а також орієнтованих на споживача технологій. Фундаментальним питанням для України є зменшення індустріального навантаження на природу, прискорене впровадження ресурсо-, особливо енергозберігаючих технологій.

Зміни в українській економіці мають вирішити два фундаментальні завдання: здійснити постіндустріальний структурно-технологічний ривок та значно підвищити ефективність економіки. В умовах сучасної України це обумовлює на найближчу перспективу необхідність існування двосекторної економіки: сектору стратегічних виробництв з переважаючим впливом та роллю держави і сектору вільного ринку, свободи конкуренції й підприємницької ініціативи.

Перше завдання вимагає активного державного сприяння великим високотехнологічним підприємствам, його реалізація повинна стати одним із найбільших державних пріоритетів. Відповідно Україні необхідна потужна державна інвестиційна політика. В її основі має бути поєднання виробництва та фінансів, односпрямованість промислової та грошово-фінансової політики держави. Цілями цієї політики повинні стати мобілізація внутрішніх ресурсів й залучення зовнішніх інвестицій з подальшим їх спрямуванням на реструктуризацію і технологічне оновлення промисловості, інноваційне інвестування, розвиток сучасної постіндустріальної інфраструктури.

Водночас в умовах обмежених можливостей державних ресурсів та важелів, паралельно до їх застосування, інвестиційна політика повинна бути спрямована на залучення приватних внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Для цього слід змінити економічне середовище в країні, розвивати відповідну інфраструктуру та створити сприятливі умови для потенційних інвесторів в українську економіку. Мобілізації приватних фінансових ресурсів та їх концентрації саме на структурно-технологічному прориві та інноваційному інвестуванні сприятимуть створення великих фінансово-промислових груп та налагодження їх зв'язків з масивом малих та середніх підприємств.

Вирішення другого основного завдання – значного підвищення ефективності економіки – вимагає надати свободу й простір для підприємств, здійснити демонополізацію економіки та встановити жорсткий контроль за природними монополіями.

Рівноправність у світовому поділі праці та світовій торгівлі визначається насамперед доступом України до світових ринків збуту промислової й, особливо, високотехнологічної продукції. Фундаментальне значення має гео економічний підхід до розвитку економіки – стратегія входження України до світових виробничих центрів. У цій сфері також визначальною є роль держави, а реалізація цієї стратегії – одним із найважливіших завдань державної зовнішньої політики [7].

Україна також має прагнути ефективного співробітництва з іноземними корпораціями та капіталом у галузі розроблення та практичного застосування

високих технологій. Одним із головних пріоритетів держави в її міжнародній діяльності має бути максимальне сприяння інноваційному розвитку України, а головним критерієм доцільності іноземних інвестицій – модернізація технологій та впровадження ефективного менеджменту на українських підприємствах.

Взаємодія всіх галузей економіки України зумовлена кардинальною зміною структурної та інвестиційної політики за галузями, що передбачає орієнтацію виробничих капітальних вкладень на реконструкцію і технічне переоснащення підприємств, концентрацію капітальних вкладень на основних напрямках, здатних швидко забезпечити економічний ефект, визначення пропорцій у використанні капітальних вкладень з тим, щоб забезпечити соціальну орієнтацію економіки, пропорційний і збалансований розвиток різних галузей.

На сучасному етапі експортоорієнтована модель розвитку України лише частково відповідає критеріям ефективності, що виявляється у стабілізації макроекономічного середовища; суперечливий торговельній відкритості, яка характеризується, з одного боку, високими частками експортної та імпоротної квот, досить низьким середнім імпортним тарифом, відсутністю державної монополії на зовнішню торгівлю, ринковим обмінним курсом, а з іншого – помітними кількісними обмеженнями та технічними бар'єрами, суттєвою корупцією на митницях, високим ступенем регіоналізації імпорту, спричиненим значною залежністю від російських енергоносіїв; неефективній товарній структурі експорту, якій притаманні незначні структурні зміни, превалювання первинної продукції, низька частка високотехнологічних товарів (4,3%), значне відхилення від світової структури; географічній сконцентрованості імпортованих потоків (40% імпорту з Росії), що гальмує нарощування високотехнологічного імпорту з розвинутих країн; недосконалому механізмі державного сприяння експорту [324, с. 80]. Для підвищення ефективності останнього необхідно уникати цінового ефекту та посилювати структурний, який охоплює ринковий (вплив географічної структури торговельних потоків на сукупну експортну частку країни) і товарний (вплив товарної структури), концентрувати експорт на тих ринках і товарах, попит на які зростає швидше, ніж середньосвітовий. Економічно виправданим з погляду національних інтересів України є застосування тимчасових протекціоністських заходів щодо високотехнологічних і наукомістких галузей, які в майбутньому повинні створити нові порівняльні та конкурентні переваги.

Динаміка і структура експортних потоків України визначаються внутрішніми та зовнішніми факторами (макроекономічними, фінансовими, інноваційними, інституційними, ціновими, структурними, конкурентними, протекціоністськими, політичними, інтеграційними, глобалізаційними). Емпіричне дослідження впливу чинників на величину вітчизняного експорту засвідчило його залежність від обсягів прямих іноземних інвестицій, світових цін на мінеральну продукцію, руди і метали (пряма залежність) та валютного курсу (обернена залежність) і цим підтвердило його цінову конкурентоспроможність.

Сучасний період розвитку економіки розвинутих країн характеризується підвищенням ролі зовнішньоекономічного чинника і перетворенням експортної складової на органічний компонент системи національного відтворення і господарства загалом. За таких умов у складі довгострокових напрямів економічної політики України найважливішого значення

набуває необхідність розроблення моделі спеціалізації країни експортного спрямування.

Висновки. За сучасних умов рівень прогресивності економіки визначається характером інноваційно-інвестиційної діяльності та ступенем її активності. Четвертий технологічний уклад в економіці України визначають технології будівельної промисловості, чорної металургії, суднобудування, обробки металу, легкої, деревообробної, целюлозно-паперової промисловості. Як зазначалося, у прогресивних розвинутих економіках розвиваються біотехнології, технології аерокосмічної, фармацевтичної, комп'ютерної, автомобільної, хімічної промисловості. В Україні формуються пріоритети, які не відповідають світовим вимогам. Крім того, посилюється технологічна залежність від зовнішнього оточення.

Постійне загострення конкурентної боротьби на світових ринках вимагає ретельної уваги з боку держави до сектору економіки, зорієнтованого на експорт, швидкої реакції на зміни в кон'юнктурі на світових ринках й гнучкої економічної політики щодо забезпечення ефективності експорту. Крім того, для світової економіки характерне постійне змінення кон'юнктури, тому підтримка власного експорту на світовому ринку, збільшення, принаймні, збереження його питомої ваги у світовій торгівлі є актуальним для України.

Розроблення концептуальної національної моделі розвитку експорту України передбачає забезпечення стабільного зростання обсягів виробництва та валового внутрішнього продукту країни, збільшення податкових та валютних надходжень, створення додаткових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, поглиблення її інтеграції у світовий економічний простір та покращення поточного рахунку платіжного балансу держави [11].

Головним завданням підвищення сучасного рівня міжнародної конкурентоспроможності України стає забезпечення прискореного розвитку, насамперед у низці профільних науково- і техноємких галузей (аерокосмічній, виробництві нових матеріалів, окремих виробництвах у фармацевтичній, електронній та електротехнічній промисловості), здатних ефективно конкурувати на міжнародних ринках і стати основою високотехнологічного зростання (наприклад, частка високотехнологічної продукції в українському експорті промислових товарів нині становить лише 5%, тоді як світовий середньостатистичний рівень – 21%). Це демонструє нагальну необхідність удосконалення державної системи підтримки й стимулювання розвитку експортного потенціалу країни, яка повинна враховувати накопичений міжнародний досвід і бути орієнтованою на здешевлення доступу до ресурсів розвитку, забезпечення сучасної інфраструктури, що ґрунтується на новітніх інформаційних технологіях, утворення бізнес-середовища, сприятливого для посилення експортної експансії національних виробників.

Україна зможе перетворитися на високотехнічну державу з інноваційною моделлю економічного зростання за умови адекватності промисловості науково-технічним досягненням постіндустріального суспільства. Подолати суттєве відставання України від розвинутих країн щодо продуктивності праці в усіх сферах народного господарства, оновити основні фонди, впровадити енерго- і матеріалозберігаючі технології можна тільки на основі промислових інновацій. Створення цілісного промислово-науково-технологічного комплексу сприятиме повному задоволенню внутрішніх потреб країни та експорту наукоємкої продукції.

Економічне зростання національної економіки забезпечується зазвичай галузями виробництва з низькою часткою доданої вартості, вони ж переважають у структурі українського експорту. Сама можливість реалізації національної експортно-інноваційної моделі розвитку залежить від успішності інтеграції України у світову господарську систему. Причому вибір її головних напрямків насамперед повинен визначатися виявленою зацікавленістю в співробітництві з Україною світових економічних гравців і оцінками її власного геополітичного, наукового, промислового, кадрового потенціалу.

Україна зможе перетворитися на високотехнічну державу з інноваційною моделлю економічного зростання за умови адекватності промисловості науково-технічним досягненням постіндустріального суспільства. Подолати суттєве відставання України від розвинутих країн щодо продуктивності праці в усіх сферах народного господарства, оновити основні фонди, впровадити енерго- і матеріалозберігаючі технології можна тільки на основі промислових інновацій. Створення цілісного промислово-науково-технологічного комплексу сприятиме повному задоволенню внутрішніх потреб країни та експорту наукоємної продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Терехов Є.М. Зовнішньоекономічна діяльність України на світовому товарному ринку / Є.М. Терехов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://space.uabs.edu.ua>.
2. Баталов Э.Я. Мирное развитие и мировой порядок (анализ современных американских концепций) / Э. Я. Баталов. – М. : «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2005. – 376 с.
3. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы / З. Бжезинский. – М. : Международные отношения, 1999 – 256 с.
4. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств. Дороговкази в майбутнє / Б. Гаврилишин. – 4-те українське видання, без змін. – К. : Українське видавництво Пульсари, 2013. – 248 с.
5. Гальчинський А.С. Кризи і цикли світового розвитку / А.С. Гальчинський. – К. : АДЕФ-Україна, 2009 – 387 с.
6. Грущинська Н.М. Міжнародна спеціалізація економіки України в умовах технологічних трансформацій : [монографія]. – К. : Стило, 2011 – 346 с.
7. Ферхофштадт Г. Сполучені штати Європи. Манієст для нової Європи / [Г. Ферхофштадт] ; пер. з англ. – К. : «К.І.С.», 2007. – 68 с.
8. Европейське агентство з охорони навколишнього природного середовища Council Regulation (EEC) No 1210/90 of 7 May 1990 on the establishment of the European Environment Agency and the European Environment Information and Observation Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eea.europa.eu/>.
9. Каган Р. Про рай і владу. Америка і Європа у новому світовому порядку / [Р. Каган] ; пер. з англ. Я Чайковського, Г. Безух. – Львів, 2004 – 65 с.
10. Киссинджер Г. Дипломатія / [Г. Киссинджер] ; пер. с англ. В.В. Львова. – М. : Ладомир, 1997. – 848 с.
11. Лукас Е. Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії і Заходу. – К. : Темпора, 2009 – 488 с.
12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Уткин А. Новый мировой порядок / А. И. Уткин. – М. : Алгоритм, Эксмо, 2006. – 640 с.
14. Шахназаров Г.Х. Грядущий миропорядок: о тенденциях и перспективах международных отношений / Г.Х. Шахназаров. – М. : Политиздат, 1981. – 447 с.

УДК 334.758

Кельба С.С.

*аспірант кафедри міжнародного менеджменту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ, ЇХ МЕХАНІЗМИ, ІСТОРИЧНІ ПАРАДИГМИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В ГОСПОДАРСТВІ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті проаналізовано сучасні тенденції злиттів та поглинань, особливості історичного розвитку, характер та динаміку їх вартості, кількості, секторів економіки та промисловості, де вони найбільшою мірою реалізуються. У процесі дослідження виявлено суттєву роль державних підприємств в сучасному процесі злиття та поглинання ТНК, вплив недосконалого законодавства на деякі ринки і культуру ЗіП.

Ключові слова: процес злиття та поглинання, ТНК, державні підприємства, приватні інвестиційні фонди, рейдерство, історія виникнення злиття та поглинання.

Кельба С.С. СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ, ИХ МЕХАНИЗМЫ, ИСТОРИЧЕСКИЕ ПАРАДИГМЫ И СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ В ХОЗЯЙСТВЕ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

В статье проанализированы современные тенденции слияний и поглощений, особенности исторического развития, характер и динамика их стоимости, количества, секторов экономики и промышленности, где они больше всего реализуются. В процессе исследования обнаружена существенная роль государственных предприятий в современном процессе слияния и поглощения ТНК, влияние несовершенного законодательства на некоторые рынки и культуру СиП. **Ключевые слова:** процесс слияния и поглощения, ТНК, государственные предприятия, частные инвестиционные фонды, рейдерство, история возникновения слияния и поглощения.

Kelba S.S. MECHANISMS, HISTORICAL PARADIGMS AND MODERN TRENDS OF MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE ECONOMY OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE

The paper analyzes the current trends of mergers and acquisitions, the historical development, the character and dynamics of their value, quantity, sectors and industries where they are most implemented. During research detected an essential role of government in the modern process of mergers and acquisitions by TNCs. Influence of imperfect legislation in some markets and M&A.

Keywords: mergers and acquisitions, TNC, state-owned enterprises, private funds, corporate raid, history of mergers and acquisitions.